

Seminarul profesional
Interpretarea criminalistică și medico-legală a unor elemente materiale

**OPINII PRIVIND PROBLEMATICA ACREDITĂRII LABORATOARELOR
DE EXPERTIZĂ JUDICIARĂ**

DOI:10.24193/SUBBjur.62(2017).2.14

Published Online: 2017-06-15

Published Print: 2017-06-30

Olga CATARAGA*

Abstract: *Opinions concerning the problems of forensic laboratories accreditation in Moldova. The article analyzes the approach of some judicial actors on the process of judicial expertise laboratories accreditation in the country. Explanations are made on the term "accreditation", with a retrospective of the accreditation process of the first laboratories of its kind in the world. Conceptual issues are explored on the quality of forensic expertise. The author explains the true destination standards quality and guides. Particular attention is drawn to the importance of accreditation for the judicial expertise laboratories and their development. Laboratories improve their legal expertise and enhance the quality of their products (results)."*

Keywords: *forensic expertises; quality ensurance ; quality standards; ISO CEI 17025 Standard; accredited laboratory.*

ACTUALITATEA TEMEI

În ultimii cinci-șase ani, avocații, dar și unii procurori sau ofițeri de urmărire penală operează tot mai des cu termenul „acreditare” în contextul nerecunoașterii valabilității expertizelor judiciare, pe motivul că „nu s-au executat în laboratoare acreditate”.

Sunt chiar cazuri de sesizare a Curții Constituționale a Republicii Moldova, în conformitate cu dispozițiile articolului 25 al. (l) lit. "d" din Legea № 317-) XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională, articolul 38 alin. (1) lit. "d" și articolul 39 din Codul jurisdicției constituționale nr.502-XIII din 16 iunie 1995, articolul 7 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, în cazul excepțional al constituționalității prevederilor art. 12 Legea cu privire la Expertiză nr.1086 din 23 06.00 și art.36,65,85 Legea RM nr.68 din 14.04.16 „Cu privire la expertiza judiciara si statutul expertului judiciar”, Regulamentul Unic cu privire la atestarea experților judiciari din RM nr.393 din 28.12.2004 aprobat de Ministerul Justiției RM la 29.12.2004 cu nr.394. [4, 5]

În legătură cu aceasta, este invocat faptul că lipsa de acreditare și lipsa metodelor de cercetare aprobate folosite la efectuarea expertizei, (care asigură credibilitatea în rezultatele evaluării) ar indica că activitatea laboratoarelor de expertiză din RM contravine și nu ar corespunde obligațiilor internaționale ale Republicii Moldova de a respecta standardele internaționale în domeniul evaluării conformității ISO/IES17025 și a Legii nr.235 din 01.12.2011 privind activitățile de acreditare și de evaluare a conformității, iar Legea care dă competență acestor instituții de a efectua investigații, încalcă normele de drept susnumite și deci nu poate reflecta constituționalitatea. [4]

Desigur, la prima vedere se pare că acest lucru este unul firesc și apare întrebarea: cum de nimănui până acum, nici nu i-a trecut prin cap să se conformeze obligațiilor internaționale ale Republicii Moldova; dar în cazul nostru, situația actuală în domeniul expertizei judiciare (criminalistice) în țară nu este chiar așa după cum se descrie și se percepe de către anumiți actori ai procesului judiciar.

Situația este generată de viziunea (interpretarea) greșită asupra conceptului de „acreditare” și de cunoașterea insuficientă a practicii internaționale, inclusiv a celei europene, privind de procesul de acreditare a laboratoarelor de expertiză. Cu referire la acestea, apreciem că sunt necesare anumite clarificări, pe care le prezentăm în această lucrare.

OBIECTIVELE LUCRĂRII

De ce s-a creat o astfel de situație în domeniul discutat?

De notat, că o situație similară celei de la noi este prezentă atât în unele state ex-sovietice, cât și în statele europene dezvoltate (Olanda, Germania, Franța). Acolo este însă **corect perceput la nivel de concept, cât și în practică procesul de „acreditare”** și respectiv, este deja instituită și o anumită „ordine” în ceea ce privește actele normative, care ghidează activitatea de expertiză, ca și însuși procesul de acreditare a laboratoarelor criminalistice pentru diversele metode de examinare.

ANALIZE, CONSTATĂRI

Trebuie spus că, în întreaga lume și în special în Europa în domeniul de expertiză judiciară se pune accent pe implementarea sistemelor de management adecvate. Acest lucru a devenit posibil, deoarece marea majoritate a cercetărilor de expertiză, despre care nu de mult timp se spunea că reprezintă „o mică cercetare științifică”, acum sunt asigurate cu metodici moderne și efectuarea lor capătă o tentă de „proces tehnologic”. Desigur, nicăieri nu au dispărut expertizele complicate, „unice”, care cer de la experți cunoașterea nu numai a abordării metodice existente, dar și a activității de „căutare științifică” de soluții noi pentru problemele anterior nestudiate.

Pentru asigurarea calității activităților de expertiză criminalistică, peste hotare, este unanim acceptat standardul ISO/CEI 17025, pentru implementarea sistemelor de management a calității în laboratoarele de expertiză judiciară (criminalistică) bazate pe acest standard.

Inițiator al acestui proces a fost programul de acreditare a laboratoarelor de expertize judiciare și criminalistice, declarat de către societatea Directorilor laboratoarelor criminalistice din SUA (ASCLD/LAB), în 1982. [1,9]

Drept criterii pentru programul de acreditare au fost utilizate cerințele stabilite de acest standard referitoare la „resurse”, „personal”, „încăperi și condiții de mediu”, „echipament”, „manipularea obiectelor de încercat”, „colectarea probelor”, „asigurarea calității rezultatelor examinărilor”, „trasabilitatea măsurărilor”, „raportare”. În perioada de la finele a.1982 până la începutul a.2003, numai în SUA s-au acreditat 237 din 350 laboratoare de expertiză criminalistică. Alături de laboratoarele americane s-au acreditat și cele din Canada, Australia, Noua Zeelandă, Hong Kong, Singapore.

Procese analoge se observau și în Europa. La început au fost acreditate de către (ASCLD/LAB) laboratoarele din Marea Britanie, Olanda, iar după formarea structurilor europene de acreditare (EA), acestea au fost acreditate de cele dintâi. Ideea de calitate în expertiza judiciară, dovedită prin acreditare, a devenit una centrală pentru Rețeaua Europeană a Institutelor de Expertiză judiciară (ENFSI). [9]

Practica de acreditare a laboratoarelor de expertiză judiciară a arătat, că doar aplicarea a ISO/CEI 17025 „*Cerințe generale pentru competența laboratoarelor de încercări și etalonări*” pentru activitatea de expertiză nu este suficientă. Cerințele acestui standard nu acoperă integral necesitățile laboratoarelor criminalistice și de expertiză judiciară. Urmare, se înregistrează tot mai des cazuri de acreditare și la standardul ISO/CEI 17020 „*Evaluarea conformității. Cerințe pentru funcționarea diferitor tipuri de organisme care efectuează inspecții*”. [6,7]

Aceste lucruri au avut drept consecință revizuirea concepției de construire a modelelor de sisteme de management adecvate laboratoarelor de expertiză judiciară. Particularitățile de activitate a laboratoarelor de expertiză judiciară și-au găsit ecoul în noua redacție a ghidului ILAC G-19:2014 „*Module în activitatea de expertiză judiciară*”.

În legătură cu cele expuse supra, mai specificăm câteva momente, destul de importante, în formarea opiniei corecte despre procesul de acreditare a laboratoarelor de expertiză judiciară.

De fapt, acreditarea se obține pentru anumite metode de examinare în parte și nu există forme de acreditare a laboratoarelor. Corectă din punct de vedere a sensului adevărat este sintagma „*laborator acreditat pentru efectuarea expertizelor gazoscopice prin metoda de comparație*” sau cea indicând „*laborator acreditat pentru efectuarea expertizelor substanțelor chimice speciale prin metoda cromatografiei în strat subțire*”, etc. În activitatea cotidiană este prea lung a folosi aceste sintagme, astfel că se operează doar cu primele două cuvinte „**laborator acreditat**”. Formula dată nu este chiar atât de greșită, deoarece un laborator acreditat presupune existența unui sistem de management conform cerințelor unui anumit standard, ex. ISO/CEI 17025 sau ISO/CEI 17020, iar obținerea de către laborator a acreditării chiar și la o singură metodă pentru efectuarea unui gen de expertiză, deja impune implementarea pentru întreg laboratorul a sistemului de management respectiv. Cert este, că **sub simbolul acreditării se vor afla numai examinările (serviciile) pentru care laboratorul are acreditare (alin.7 art.13 din legea RM nr. 235 privind activitățile de acreditare și de evaluare a conformității)**. [1,2]

În condițiile descrise, în cazul efectuării unor expertize, cel mai des complexe, sub simbolul acreditării nu vor acționa toate tipurile de examinări utilizate de către expert pentru formularea concluziilor. În același timp, întreaga activitate de expertiză din acel laborator va fi efectuată în conformitate cu cerințele standardului, prin sistemul de management implementat (denumit în continuare „SM”).

Un lucru important trebuie evidențiat pe acest segment: beneficiul pe care îl oferă SM în activitatea laboratoarelor cu referire la posibilitatea satisfacerii cerințelor de autorizare ale laboratoarelor de expertiză. Autorizarea fiind prestabilă de alin.(1) art.73 din legea nr.68 din 14.04.2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar.

Implementarea SM este cheia succesului organizării calitative a activității de expertiză judiciară, întrucât oferă formule de soluționare a tuturor problemelor existente în laboratoare, dar și de prevenire a unor eventuale situații neconforme din cadrul tuturor elementelor de bază ale activității instituției. Problema implementării SM în laboratoarele criminalistice s-a pus și în contextul reformei sistemului de justiție în RM, fiind atrase anumite resurse financiare (ambasada SUA și PNUD). Acreditarea prezintă un proces de confirmare a faptului că în instituția respectivă este implementat și operează un anumit SM, adecvat activității. Efectele acreditării oricărei instituții, la fel ca și a celor de expertiză sunt dovedite practic de cele care deja o au obținută de mai mult timp, dar și de beneficiarii finali a produselor – expertizelor judiciare: organe judiciare, etc..

Considerăm important sublinierea că: *acreditarea laboratoarelor de expertiză judiciară pentru anumite încercări (metode de examinare) este un proces voluntar, avându-se în vedere, că nu cade sub prevederile art. 18 din legea RM nr. 235 privind activitățile de acreditare și de evaluare a conformității, însă obținerea acesteia urmărește realizarea obiectivelor importante:*

- 1) asigurarea independenței instituției față de presiuni și influențe necorespunzătoare, atât interne, cât și externe;
- 2) sporirea capacităților de efectuare a expertizelor în toate domeniile;
- 3) reabilitarea domeniilor de expertiză deținute anterior;
- 4) asigurarea unei transparențe în activitate;
- 5) cheltuieli minime pentru rezultate înalte;
- 6) produs de calitate, recunoscut.

În contextul opiniei care circulă în rândurile colegilor de breaslă, cât și ale beneficiarilor serviciilor de expertiză judiciară despre faptul, ca laboratoarele de expertiză ar trebui să fie acreditate pentru toate tipurile de încercări (expertize) solicitate, apreciem poziția aceasta ca fiind greșită:

Acreditarea tuturor metodelor este **nejustificată**, uneori chiar și **imposibilă**, cum ar fi în cazul celor din domenii solicitate de 1-3 ori pe an, sau chiar o dată la 4-5 ani, având în vedere că nu vor putea fi satisfăcute toate cerințele standardului, cât și din considerente raționale pecuniare.

Este important să subliniem că, unii actori ai procesului judiciar, consideră că ghidul ILAC- G19 "Ghid pentru laboratoarele de științe criminalistice" stabilește cerințe pentru competență, lucru totalmente eronat. Ghidul are doar un rol de recomandare și explicare a cerințelor standardului pe segmentul specific „laboratoare criminalistice”. În el sunt lămurite cerințele, sunt recomandări de aplicare, etc.

CONCLUZII

Datorită abordării și interpretării confuze a termenului „acreditare” și, respectiv, a neînțelegerii procesului de obținere a acreditării, de către factorii de decizie (cu referire la cei din procesul judiciar) apar situații de tipul cerințelor de anulare a expertizelor, pe motiv că „laboratorul în care au fost efectuate nu are acreditare”, ori solicitări la Curtea Constituțională cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate a anumitor prevederi, etc. – toate având în final impact asupra intereselor persoanelor care se adresează instanțelor, organelor de urmărire penală, procuraturii pentru soluționarea situațiilor importante din viață și activitate, astfel, lezându-le dreptul la un proces echitabil, în termen rezonabil.

BIBLIOGRAFIE

1. ISO/CEI 17025 „Cerințe generale pentru competența laboratoarelor de încercări și etalonări”
2. ISO/CEI 17020 „Evaluarea conformității. Cerințe pentru funcționarea diferitor tipuri de organisme care efectuează inspecții”
3. Încheierea Judecătorei Buiucani mun. Chișinău din 20.12.2016 pe Dosalul Nr. 1-189/16
4. Legea nr.235 din 01.12.2011 privind activitățile de acreditare și de evaluare a conformității
5. Regulamentul Unic cu privire la atestarea experților judiciari din RM nr.393 din 28.12.2004
6. Москвина Т.П. ISBN 978-5-93295-730-1 Аккредитация в судебной экспертизе. 2013 г.
7. Нестеров А.В. Методология объективизации судебно-экспертной деятельности. 2013 г.
8. Россинская Елена, Галяшина Елена. Настольная книга судьи. Судебная экспертиза. Издательство: Проспект ISBN 978-5-392-13457-1, 2014 г.
9. Теория и практика судебной экспертизы. Научно-практический журнал №3 (43) 2016 б ст. Кузмин С.А.. ФГАОУ высшего образования «Российский университет дружбы народов», Москва, Россия, 117198 «Современные модели менеджмента качества в судебно-экспертной деятельности».

* Centrul Național de Expertize Judiciare de pe lângă Ministerul Justiției, mun. Chișinău, R. Moldova.